

ELIPTİK CÜMLELER VE ONLARIN YAPILARI

Buronova.C. A.

QarshiDU

Bazarova. D.Z.

dots ve master

Dipnot: bu makale modern rus dilbilimindeki eksik cumlelerin incelenmesine ayrılmıştır.Eliptik eksiltili cümleler modern rus yazar T.Tolstoy'un "Kys" romanı örneğinde ele alınır. Tespit edilen eksiltili cümlelerin yapısı ve anlam bilimi de incelenmiştir.

Anahtar kelimeler: eliptik cümle,üç nokta, cümleler,yüklem,yapı,eksilti,eksiltili cümleler.

Modern dilbiliminde üç nokta kavramının yapı ve anlam bilim açısından incelenmesi önemlidir. İlk kez dilbilimciler O.N.Akhmanova, E.S.Skoblikova,E.B.Poduçeva bu terminle çalışmaya başladılar.Listenen çalışmadaki üç nokta ifadenin bir üyesinin aklanması yanı reddi olarak sunular,belirli bir bağlam veya durumda(belirli bir konuşmada veya günlük yaşamda) kolayca geri yüklenir.Rus bilim adamlarının yanı sıra yabancı araştırmacılar da üç nokta kavramının çalışmasına yöneldiler.S.Bally,A.Martin ve ayrıca rus araştırmacıların isimlerin alınması gereken çalışmaları biliniyor.Ayrıca A.S.Dari,L.S.Barhudarova,M.M.Davidovoy, B.S.Xaymoviça,B.I.Rogovskoy yabancı dillerde yapılan araştırmacıların kaydleri bulunmaktadır.Araştırmacılar üç noktaya bir eksiltili cümle parçalarının atlanması olarak tanımlanıyor,bu cümlelerin anlam bağlamlardan geri yüklenen cümledir.Bir cümle için lazım olan yüklem kullanmadığı okuyan ve dinleyen zihinde sona ermiş cümle eksiltili cümledir. Bunlar diyaloglarde ve atasözlerde karşılaşıyoruz, bu cümlelerde bir çekimli fiil ve ek fiil almış bir isim içermez. Yabancı dilbiliminde, bu sınıflandırma hakiki yanı doğru olarak kabul edilmiştir. Üç nokta kavramının mevcut tanımı, rus bilim adamları A.N.Gvozdev katılımıyla birleşmiş tamamlanmış cümleler öyle cümlelerdir ki onlar içinde ana veya küçük üye cümleler, bütün bir kelime anlamı tamamlanmıyor.Eliptik cümle,tamamlanmamış cümlelerin özel bir türüdür. Bu gibi cümleler her zaman bir fiil ve bir yüklem hep eksik kalır. Bu tür cumlelerin ayırt edici bir özelliği, bağlam siz ve durumsuz anlaşabilir olmalarıdır.Ayrıca eksiltili cümlelerde boşluktan önce tire koymak adetten değildir. Mesela: masada öğle yemeği gibi burada eksiltili cümle (duruyor) bu cümlede fiilin çıkardığı durumlarda, yüklem genellikle değerdir,böyle bir fiili eski haline getirmek zor değildir.M: masada öğle yemeği duruyor.Eksiltili cümleler eksik cümlelerle karıştırmamalıdır,cümle yapısının eksiksiz olması için gerekli olan bir veya daha fazla bölümünün eksik olduğu, sözdizimsel birimin bütünlüğü için gerekli.Tamamlanmamış bir cümlelerin ana özelliği, bağlam veya iletişim durumu dışında anlamının net olmamasıdır. Fiillerde elips olabilir: ne? ve nerede? gibi sorulara cevaplanır. Masadaki albüm (albüm masanın üstünde yatıyor).

Hereket fiilleri: neresi? nereden?

Dilek ormana girer, kürt onu takip eder (izliyor).

Düşünce konuşma iletişim fiilleri: kim? Kimin hakkında? Ne hakkında?

bu aktarım esnasında konuş: de, söyle, sor, cevap, ver gibi pek çok fiiller kullanılır.

Enerjik agresif eylem fiilleri: ne için? kimin için? ve onun kulağını çekti!

Eliptik cümlelerde ana cümle olmuyor

-biz güney kuşlarıyız! bu cümlede bir yüklem eksik "uçup gelen "fiili olması gerekiyordu.

T.Tolstoy'un "Kys " romanının oldukça eliptik cümleleri daha çok görürüz orada cümlelerin ana ve küçük üyeleri atlayarak yüklem görürüz. Bunlardan bazılarına örnek veririz fiil boşlukları olan eliptik cümleler: oh ne kadar iyi!- Kendini hissetmek;

*Bir çift vurulur- yeni bir şapka için(tahta yok).

*Çünkü bir erkek tavşan olarak onu kaynatma, o hala aynı(kalıyor).

*Ve kulaklardan daha fazla saç fırlıyor: siyah,kalın ve onden gelen ruh iyi değil (öne çıkıyor).

*burada yüksek duvarların arkasında ve ahşap kapıların yanında, sıra sıra siyah kulübeler (görülüyor)

*Kendisi solgun,terlemiş asılan dilini (içeriçekti)

*Bu bozulmuşleri onlardan uzakta (tutmak)olması daha iyidir.

* ve her bir bacağında bot ayakkabı (giyiyor)

*kızak ardına kızak karla kaplı yamaçlarda mavi gölgeler sürülüyor ve kar tüm renkleriyle çitirdiyor (gidiyorlar)

*bir adam böyle ormana giriyor ve arkadan boynuna hop diye atlıyor (yapışır) ve sivri dişleriyle ısırır.

Yukarıdaki cümlelerde anlamsal olarak hareket ve durum ifade eden fiiller eksiktir. Romanda yüklem ihlallerinin yani sıra hiç bir şartın bulunmadığı ihmal edilmesi içeriği etkilenmeyen cümlelerde vardır. Eliptik cümlelerde ihmal edildiği ikinci derecedeki üye (zarf).

-fareler için yerde ekmek ufacıklar yatıyordu (bilerek)

-fırında buharlaştıktan sonra bakıyorsun ve zehiri kalmıyor (daha sonra)

- Benedikt içini çekti çalışma zamanı (zaten gelmişti).

Temel olarak bu cümleler eylem şekli ve zaman nedeni koşullarını ihmal eder.Eksiltili cümlelerin, cümle üyelerinden birinin eksik olduğu belirtilebilir.Bu cümleler bağlam siz ve durum süz anlaşılabilir T. Tolstoy'un "Kys " romanında ele alınan eksiltili cümlelere dayanarak, eserin yüklem ana üyesinin çıkardığı eksiltili cümleler içerdiği belirtilebilir, yüklem, eylem ve hareket fiilleri ile ifade edilir.

Kullanmış olduğumuz edebiyat toplamı:

1. S.O.Akhmanova. "Dilbilimsel terimler sözlüğü M:Modern ansiklopedi 1966.516c.

2.M.M.Davidova. "Elipslerin pragmatik özellikleri (modern ingilizcenin malzemesi üzerine) filoloji bilim adayı Kursk'un özeti 2012.22c.

3. V.I.Kamagina. "Basit eliptik cümleler yapı anlambilim stilistik (M.A. Şokholov. "Sakin Don'un" romanından uyarlanmıştır) filoloji bilim adayı Kolomna 2020.260c.

4.T.Tolstaya. "Kys " romanı yeniden basım M.Patkova. 2001.384c.

5. A.C.Buranova. Timur Pulatov'un "Mülkiyet " //21 yüzyılın bilim camiasına meydan okuma olarak internet alanı 2021.N"1. S 63-67.

[https://cyberleninka.ru/article//mitolocinin özellikleri.](https://cyberleninka.ru/article//mitolocinin_ozellikleri)

